

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

MORSKI
INSTYTUT RYBACKI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

MINISTERSTWO ROLNICTWA i ROZWOJU WSI

NR
4

RYNEK RYB

stan i perspektywy

ISSN 1732-5889

**ANALIZY
RYNKOWE**

GRUDZIEŃ 2005

Analizy są finansowane przez
AGENCJĘ RYNKU ROLNEGO
oraz
INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Polityka rybacka i regulacje rynku ryb – *E. Kuzebski, J. Seremak-Bulge, B. Pieńkowska*
- III. Światowy rynek ryb i owoców morza – *E. Kuzebski, K. Hryszko*
- IV. Krajowa produkcja ryb i owoców morza
 1. Rybołówstwo morskie – *E. Kuzebski*
 2. Rybactwo śródlądowe – *J. Seremak-Bulge*
- V. Popyt na ryby i owoce morza
 1. Przetwórstwo – *S. Szostak, J. Drożdż*
 2. Spożycie ryb – *B. Pieńkowska*
- VI. Handel zagraniczny rybami i owocami morza oraz ich przetworami – *K. Hryszko, E. Kuzebski*
- VII. Ceny ryb i ich przetworów – *J. Seremak-Bulge, S. Szostak*

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano
w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ-PIB
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel.: (0·prefiks·22) 827-36-64
oraz
w Zakładzie Ekonomiki Rybackiej MIR
Kołłątaja 1, 81-332 Gdynia
Kierownik Zakładu – dr Emil Kuzebski, tel.: (0·prefiks·58) 73-56-118

AUTORZY:

dr hab. Jadwiga Seremak-Bulge

• IERiGŻ-PIB • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 50-54-666

dr Emil Kuzebski

• MIR • Gdynia
Tel.: (0·prefiks·58) 620-66-36

dr Barbara Pieńkowska

• MIR • Gdynia
Tel.: (0·prefiks·58) 620-17-28 wew. 115

mgr Stanisław Szostak

• MIR • Gdynia
Tel.: (0·prefiks·58) 620-17-28 wew. 120

mgr inż. Krzysztof Hryszko

• IERiGŻ-PIB • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 50-54-528

mgr Jadwiga Drożdż

• IERiGŻ-PIB • Warszawa
Tel.: (0·prefiks·22) 50-54-770

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 13.12.2005 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Zdzisława Wiśniowska-Antonik, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w kwietniu 2006 r.

REASUMPCJA

Ocenia się, że podaż ryb na rynek krajowy w 2005 r. wyniosła, podobnie jak przed rokiem ok. 426 tys. ton. Złożył się na to 18% spadek połowów krajowych oraz wyższy o 20% import netto ryb (tab.).

Krajowe połowy ryb wyniosły ok. 185 tys. ton na skutek ponad 22% spadku połowów bałtyckich oraz ponad 40% redukcji połowów dalekomorskich. Główną przyczyną ograniczenia połowów bałtyckich do zaledwie 119 tys. ton były niskie wydajności połowowe, wydłużone okresy ochronne na połowy dorszy, zmiany zasad limitowania śledzi (podział na stado wschodnie i zachodnie) oraz niskie ceny szprotów paszowych. Pewien wpływ wywarł także program złomowania statków, którego celem jest dostosowanie zdolności połowowych floty rybackiej do malejących zasobów ryb w Bałtyku. Do grudnia 2005 r. wycofano na stałe z połowów 280 statków, tj. 21% liczby i 34% tonażu zarejestrowanych na dzień 1 maja 2004 statków bałtyckich. Przyznane Polsce kwoty połowowe na Bałtyku zostały wykorzystane w 2005 r. zaledwie w 70%. Dobre rezultaty polscy rybacy osiągnęli jedynie w połowach storni¹ (wzrost o ponad 42% w okresie III kwartałów 2005 r.) oraz dzikich łososi (o 122%)

W 2005 r. wrosły natomiast połowy ryb słodkowodnych (o 4,2%). Wpłynęło na to wyłącznie zwiększenie produkcji ryb w akwakulturze (o 6%). Dynamicznie rozwijała się produkcja pstrągów, a mały był wzrost produkcji karpia. Produkcja pstrągów w 2005 r. wyniosła prawie 16 tys. ton, a karpia ok. 19 tys. ton.

Od lat ulegają marginalizacji zawodowe połowy ryb dziko żyjących. Obecnie mają one zaledwie 6% udział w podaży rynkowej ryb słodkowodnych. Znaczenia gospodarczego nabierają natomiast amatorskie połowy przede wszystkim ryb słodkowodnych, ale również morskich, jako istotny element rozwoju turystyki, wypoczynku i sportu.

Wzrost produkcji ryb słodkowodnych spowodował zwiększenie ich podaży (o 5,7%) na rynek krajowy, który uzupełniany był importem, przede wszystkim łososi, i w mniejszym stopniu pstrągów i karpia. Łososię (głównie norweskie) w latach 2004–2005 stanowiły ponad 30% rynkowej podaży ryb słodkowodnych i szlachetnych.

Stopniowo wzrasta niewielkie dotychczas zainteresowanie środowiska rybackiego dofinansowaniem

projektów umożliwiających unowocześnienie produkcji, wymianę statków, poprawę gospodarowania wodą, poprawę infrastruktury rynkowej itp. Stan zaawansowania projektów (poza programem złomowania) jest jednak niewielki, co sprawia, że wykorzystanie środków w ramach programu SPO „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006” w listopadzie 2005 r. wynosiło ok. 33%. Dobra sytuacja rynkowa sprawia, że dotychczas całkowicie brak zainteresowania programami interwencyjnymi. Zbyt wolno powstają też organizacje producenckie, które mogą korzystać ze wsparcia w tym zakresie.

Rozwija się przetwórstwo ryb. Szacuje się, że całkowita produkcja finalna przetwórstwa rybnego na lądzie na cele konsumpcyjne w 2005 r. wyniosła 325 tys. ton, a jej wartość przekroczyła 3,1 mld zł. Wolumen przetwórstwa rybnego zwiększył się więc o 5,5% w porównaniu z rokiem poprzednim i o ponad 17% w stosunku do 2003 r. Wartościowo przyrost produkcji wyniósł odpowiednio ok. 10% i 37%. Czynnikiem dynamizującym przetwórstwo jest rozwijający się

¹ Stornie (znane od lat pod nazwą handlową jako flądry) stanowią ponad 95% połowów ryb płaskich na Bałtyku.

Bilans ryb w Polsce (tys. ton wagi żywej)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005 S	2006 P
Połowy morskie	204,4	160,3	173,6	131,3	130,0
w tym bałtyckie	146,9	142,7	153,8	119,3	115,0
dalekomorskie	57,5	17,6	19,8	12,0	15,0
Połowy słodkowodne i akwakultura	49,5	52,2	51,4	53,6	55,0
Razem połowy krajowe	253,9	212,5	225,0	184,9	185,0
Import	374,1	424,5	481,5	545,2	600,0
Eksport	246,1	238,0	280,4	303,6	345,0
w tym: eksport z burty	88,2	66,3	60,8	45,0	45,0
eksport z łądu	157,9	171,7	219,6	258,6	300,0
Podaż ryb konsumpcyjnych na rynek krajowy	381,9	399,0	426,1	426,5	440,0

S – szacunek, P – prognoza

Źródło: Dane MIR oraz szacunek IERiGŻ - PIB na podstawie danych IRŚ.

eksport, głównie ryb wędzonych do krajów członkowskich, ale nie tylko. Pod wpływem popytu zmienia się struktura produkcji przetwórstwa rybnego – systematycznie zwiększa się udział ryb wędzonych i pozostałych przetworów kosztem produkcji filetów z ryb i ryb świeżych, a także konserw i prezerw. Nieznacznie pogorszyła się sytuacja finansowa przetwórstwa w porównaniu z bardzo korzystnym 2004 r. Wpłynęło na to przede wszystkim pogorszenie opłacalności eksportu, w dużej mierze na skutek wzrostu wartości złotówki. Kondycja przemysłu rybnego jest jednak znacznie lepsza niż przed integracją, zwiększa się udział eksportu w sprzedaży, rosną inwestycje.

Rośnie także krajowe spożycie ryb. Bilansowe spożycie ryb w 2005 r. wzrosło do 11,7 kg/mieszkańca, na skutek 8% wzrostu spożycia ryb morskich oraz większego o 1% spożycia ryb słodkowodnych. Konsumpcja ryb morskich, dzięki większemu importowi przekroczyła w 2005 r. 10 kg/mieszkańca, w czym ponad połowę stanowiły śledzie i mintaje. Spożycie ryb słodkowodnych po raz pierwszy przekroczyło 1,4 kg/mieszkańca. Jest ono zastępowane konsumpcją łososi, która

w latach 2003–2004 wyniosła 0,42 kg/mieszkańca. W 2005 r. ekspansja łososi na rynek krajowy uległa pewnemu wyhamowaniu, głównie na skutek dynamicznego rozwoju reeksportu przetworzonych łososi, co spowodowało wzrost ich cen na rynku krajowym.

Rosną obroty handlowe rybami i ich przetworami zarówno po stronie eksportu jak i importu. Mimo znacznie wyższych cen na rynkach światowych import ryb w 2005 r. przekroczył 320 tys. ton i był o 13,4% większy niż przed rokiem i o 30% niż w 2003 r. Wolumen eksportu wyniósł w analizowanym roku ok. 195 tys. ton (w tym 45 tys. ton stanowiły wyładunki ryb w portach zagranicznych), a więc zwiększył się odpowiednio o 9,8 i 16,8%. Wpływy z eksportu ryb i produktów rybnych wyniosły ok. 490 mln EUR, przy 545 mln EUR poniesionych na import, co oznacza pogorszenie ujemnego salda obrotów do 58 mln EUR (44,6 mln EUR w roku ubiegłym). Eksportujemy przede wszystkim produkty przetworzone: przetwory i konserwy, ryby wędzone oraz filety i mięso z ryb, które stanowią 90% wartości i 70% ilości wszystkich sprzedanych za granicę ryb. Importujemy natomiast głównie surowce do przetwor-

stwa. W przyszłym roku należy oczekiwać dalszego wzrostu obrotów handlowych, jednak najprawdopodobniej nie tak dynamicznego jak w 2005 r.

Od początku 2005 r. ryby relatywnie drożeją. Wpłynął na to zarówno wzrost eksportu, jak i wyższe ceny na rynkach światowych, a także zwiększony popyt krajowy. Wzrostowej tendencji ich cen na poziomie detalu towarzyszyły spadki cen mięsa i jego przetworów, nabiału oraz całej żywności. Wzrost cen ryb wyprzedzał także tempo wzrostu inflacji. Indeks realnych cen detalicznych ryb w okresie od stycznia do października 2005 r. wyniósł 101,1, podczas gdy dla mięsa 95,8, a dla nabiału i całej żywności ok. 98,6. O podwyżkach cen ryb i ich przetworów zadecydowała przede wszystkim silna podwyżka cen śledzi i ryb solonych, które przez ostatnich kilka lat taniały, a także konserw i ryb wędzonych. Znacznie mniej, bo w granicach 1,0–1,5% zdrożały ryby świeże zarówno morskie jak i słodkowodne, a także wędzone pstrągi. Jedyne dorsze świeże zdrożały w granicach 5%. Wzrost cen detalicznych był podobny jak cen zbytu, ale nie wpłynął na ceny pierwszej sprzedaży płacone rybakom.

SUMMARY

In 2005 supplies of fish on the domestic market totalled similarly to the previous year about 426 thousand. It resulted from decrease in domestic catches by 18% and rise in net imports by 20% (see table).

The domestic catches totalled about 185 thousand tons, which reflected decline in catches on Baltic Sea by and reduction of deep-sea fishing by over 40%. The main reason causing reduction of the catches on Baltic Sea to just 119 thousand tons were low catch efficiency, extended prevention periods, changes in the rules for hearing limits (division for West and East part) and low prices of feed sprouts. Some impact in this respects can be assigned to the programme of liquidation of fishing boats, which is aimed at the adjustment of fishing fleet to contracting fish population on Baltic Sea. By December 2005 about 21% of the total number of fishing boats or 34% (280 fishing boats) of the tonnage registered on Baltic Sea as of the fist of May 2004. Overall TAC's allocated for Poland for 2005 were utilised in 70%. Polish fisherman achieved reasonable results only in the catches of flounder (increase by 42% by the third quarter of 2005) and salmon (increase by 122%).

On the other hand fresh-water catches increased by 4,2%, which resulted from increasing production in aquacultures (by 6% to 16 thousand tons). The production of trout was growing rapidly while the production of carp (19 thousand tons) increased just negligibly.

Professional wild fish catches have been of marginal importance since many years. Presently they account for 6% of total fresh-water fish supply. The importance of tourist fishing (mainly fresh-water) has recently increased as a vital part of tourism and recreation.

The increase in fresh-water fish production resulted in the increase of supply on the domestic market (by 5,7%), which was supplemented with imports of mainly salmon, trout and carp. Salmon (mainly originating in Norway) accounted for over 30% of fresh-water fish supply in 2004 and 2005.

The interest in co-financed projects concerning modernisation of production, boat purchases and improvement in water economy gradually increases. The state of advancement of the projects is however poor (except of liquidation programme).

Therefore the utilisation ratio of the funds within the SOP „Fisheries and fish processing 2004–2006” by November 2005 amounted to 33%. Reasonable market situation leads to a lack of interest in intervention programmes. The producers’ organisations, which are entitled to take advantage of the funds in this regard are also emerging very slow.

The fish processing is expanding on a regular basis. Total output of inland fish processing for consumption in 2005 is estimated at 3,1 billion PLN, which would be 5,5% up from 2004 and 17% up from 2003. In value it would be 10 and 37% up from respective years. Export (mainly smoked fish to the EU) is a crucial factor leading to the increase in processing. The structure of processing is changing in line with the changed in demand. The share of smoked fish and other preparations is expanding at cost of fillets, fresh and canned fish. Financial standing of the sector in 2005 slightly deteriorated in comparison with very favourable 2004. It was caused primarily by declining profitability of exports in a great extent resulting from appreciation of Polish currency. Nevertheless the situation of fish industry is significantly better than prior the enlargement. The share of exports in total

Fish balance sheet in Poland over the period of 2000-2006 ('000 t of live weight)

Item	2002	2003	2004	2005 E	2006 F
Including sea catches	204,4	160,3	173,6	131,3	130,0
of which Baltic Sea catches	146,9	142,7	153,8	119,3	115,0
deep-sea	57,5	17,6	19,8	12,0	15,0
Fresh-water catches and aquaculture	49,5	52,2	51,4	53,6	55,0
Total domestic catches	253,9	212,5	225,0	184,9	185,0
Import	374,1	424,5	481,5	545,2	600,0
Export	246,1	238,0	280,4	303,6	345,0
including: ship to ship sales	88,2	66,3	60,8	45,0	45,0
from land	157,9	171,7	219,6	258,6	300,0
Domestic supply of fish for consumption	381,9	399,0	426,1	426,5	440,0

E – estimation, F – forecast

Source: Sea Fisheries Institute (MIR) data and the IAFE estimations on the basis of Inland Fisheries Institute (IRŚ) data

sales increases and the investments are growing.

Fish consumption keeps increasing. According to the balance sheet in 2005 fish consumption increased to 11,72 kg per capita. The consumption of seas fish increased by 8%, while the consumption of fresh-water fish just by 1%. Reflecting growing imports the level of sea fish consumption exceeded 10 kg per capita (herrings and Alaska pollock accounted for more than a half of that). The consumption of fresh-water fish exceeded 1,4 kg for the first time. It is replaced with salmon consumption, which in 2003–2004 totalled 0,42 kg per capita. In 2005 this trend was hampered reflecting growing re-exports of processed salmon, which pushed the domestic prices up.

Foreign trade in fish and fish products showed a distinct increase in exports and imports. Despite significant increase in the prices on the world

markets fish imports in 2005 exceeded 320 thousand tons, which was 13,4 and 30% up from 2004 and 2003 respectively. Fish exports increased to 195 thousand tons (including 45 thousand tons of shipments in foreign ports), i.e. by 9,8 and 16,8% respectively. The revenue on exports amounted to about EUR 490 million while the expenditure on imports to EUR 545 million. Therefore the negative balance of foreign trade totalled EUR 58 million versus EUR 44,6 million in 2004. Polish exports concern mainly processed products such as canned fish, smoked fish, fillets and fresh fish (90% in value terms and 70% in volume terms). The imports concern primarily raw materials for processing. In 2006 the turnover of foreign trade in fish and fish products will increase but at a lower rate than it grew in 2005.

Since the beginning of 2005 relative price of fish keep increasing. It results from growing exports as well as from higher world prices and grow-

ing domestic demand. Increase in retail fish prices overlapped with decline in the prices of meat and meat preparations, dairy products and majority other food products. The rate of fish price increase exceeded the rate of inflation. Over the period of January – October 2005 retail fish price index amounted to 101,1 in real terms (95,8 for meat and 98,6 for dairy products and for the entire group of food products). Increase in average prices of fish resulted from considerable increases in the prices of herrings and salted fish, which had been declining previously for several years. Also the prices of canned and smoked fish contributed to the overall increase in fish prices. The increase in the prices of fresh fish (sea and fresh-water) and smoked trout was significantly smaller (just by 10–1,5%). Only fresh cod prices increased by 5%. The increase in retail prices corresponded to increase in producer prices but did not have any impact on the prices paid to the fisherman.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukazać się:

1. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa (29) • marzec 2006,
2. Rynek pasz (19) • marzec 2006,
3. Rynek mleka (30) • kwiecień 2006,
4. Rynek ryb (5) • kwiecień 2006,
5. Rynek drobiu i jaj (29) • maj 2006,
6. Rynek ziemniaka (29) • maj 2006,
7. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi (23) • maj 2006,
8. Rynek mięsa (30) • maj 2006,
9. Rynek cukru (29) • czerwiec 2006,
10. Rynek zbóż (30) • czerwiec 2006,
11. Rynek rzepaku (29) • czerwiec 2006,
12. Rynek owoców i warzyw (28) • czerwiec 2006,
13. Rynek ziemi rolniczej (9) • wrzesień 2006,
14. Popyt na żywność (7) • grudzień 2006.

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2005 roku wynosi 40 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do Działu Wydawnictw
Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel.: (0·prefiks·22) 50-54-685, faks 827-19-60
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
